

10A Romantismus v české literatuře (třetí etapa národního obrození)

1830 – 1848

Umělecké směry: romantismus a biedermeier

Byla již ustálena norma spisovné češtiny, byl probuzen zájem o české dějiny i o česky psanou literaturu. Obrozenecké hnutí se stalo celonárodní záležitostí. Didaktický ráz literatury mizí, v popředí je zájem o uměleckou literaturu. Rozvíjí se poezie, venkovská próza, satira, publicistika a divadlo.

Národním životem hýbaly dva názorové střety: spor o romantismus a spor o účinnou formu vlastenectví.

V revoluci roku 1848 český národ poprvé vystoupil jako politický činitel.

Josef Kajetán Tyl (1808-1856) – nejvýznamnější obrozenecký dramatik.

Novinář, organizátor, herec, dramatik, prozaik. Přispěl ke zvýšení úrovně českého divadla; za hlavní funkci her považoval buditelství, didaktičnost, vlastenectví. Složil text k hymně Kde domov můj (poprvé zazněla ve hře Fidlovačka), nápěv od Fr. Škroupa.

Redaktor – časopisy: ***Květy české, Pražský posel, Sedlské noviny***

Historické povídky: ***Dekret kutnohorský, Rozina Ruthardova***

Vlastenecké povídky (soudobá tematika): ***Rozervanec, Poslední Čech***

Dramatické obrazy ze života = sociální hry: ***Pražský flamendr, Paličova dcera, Fidlovačka***

Dramatické báchorky (pohádky): ***Strakonický dudák, Tvrdohlavá žena***

Historická dramata: ***Kutnohorští havíři, Krvavé křtiny, Jan Hus***

Karel Hynek Mácha (1810-1836) - nejvýznamnější romantický básník, ve své době nepochopen. próza:

Obrazy ze života mého (Večer na Bezdězu, Marinka) = autobiografické povídky, nedokončeno

Kat (zamýšlená tetralogie, historické prózy, napsal 1. díl ***Křivoklad***)

Cikáni (román)

Pout' krkonošská (básnická próza)

poezie:

Máj lyrickoepická báseň, 4 zpěvy a 2 intermezza, 1836, děj se odehrává v krajině kolem Bezdězu. Mladý loupežník Vilém se dozvídá, že jeho milá Jarmila byla svedena, než ji poznal. Zabije svůdce, aniž tuší, že zabil vlastního otce, který jej dříve zavrhl - proto se Vilém stal loupežníkem.

1. zpěv: Jarmila čeká u jezera na Viléma, místo něj přijde posel se zprávou, že V. bude popraven. Jarmila spáchá sebevraždu skokem do jezera.

2. zpěv: Vilém ve vězení čeká na popravu a rozvažuje o svém životě.

Intermezzo: sbor duchů na popravišti

3. zpěv: Vilém veden na popraviště, loučí se s krajinou a s životem.

Intermezzo: duchové se radují z Vilémovy smrti

4. zpěv: Autor prochází místem Vilémovy popravky, ztotožňuje se s hrdiny – „Hynku! Viléme! Jarmilo!“

Karel Jaromír Erben (1811-1870)

Historik, archivář, sběratel lidové slovesnosti, básník. Tematicky je romantik.

Prostonárodní české písně a říkadla

Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních

České pohádky: ***Zlatovláska; Tři zlaté vlasy děda Vševěda; Dlouhý, Široký a Bystrozraký;***

Pták Ohnivák a liška Ryška

Kytice

13 balad; **komponovanost** = předem promyšlené rozvržení básní, zrcadlové řazení, osudovost; **etičnost** = narušení přirozených zákonů vede k trestu, proti trestu se hrdinové nebouří (***Kytice, Poklad, Svatební košile, Polednice, Zlatý kolovrat, Štědrý den, Holoubek, Záhořovo lože, Vodník, Vrba, Lilie, Dceřina kletba, Věštyně***)

10B Souvětí podřadné

Věta mluvnicky nezávislá na jiné větě v souvětí = věta hlavní;
věta závislá na jiné větě jako její větný člen = věta vedlejší.

Věta, na které závisí věta vedlejší, je věta řídicí (může to být věta hlavní, ale i jiná věta vedlejší).

Souvětí **podřadné** má **jednu větu hlavní** a jednu či více vět vedlejších, které závisí na větách řídicích jako větný člen.

Vedlejší věty (VV) mohou být uvozené *spojkami*, *vztažnými zájmeny* (kdo, co, který, jenž) nebo *vztažnými příslovci* (kam, kde, kdy, odkud).

Druhy VV:

<i>podmětná</i> (její řídicí věta nemá podmět)
<i>přísudková</i> (ŘV končí na sponové sloveso)
<i>předmětná</i>
<i>přívlastková</i>
<i>příslovečná</i>
<i>místní</i>
<i>časová</i>
<i>způsobová</i>
<i>příčinná</i>
<i>účelová</i>
<i>podmínková</i>
<i>přípustková</i>
<i>doplňková</i>

VV určujeme podle významu, ne podle spojek, protože většina spojovacích výrazů uvozuje věty různého druhu.

Pravopis!

- před přirovnávacími výrazy jak, jako, než píšeme čárku jen tehdy, uvozují-li větu: *Spí jako dudek. X Spí, jako by ho do vody hodil.*
- spojka jako + podmiňovací by X příslovečná spřežka jakoby: *Vypadal, jako by právě vylezl z vody. X Udělal to jakoby naschvál.*
- ve spojkách aby, kdyby... je obsaženo sloveso ve způsobu podmiňovacím: *...abychom maturitu složili úspěšně. = přísudek složili bychom!*

Tzv. nepravé VV:

Byl-li Mršina prve na trní, je nyní na jehlách. ← Není podmínková VV.

Ulehl, aby už více nevstal. ← Není účelem.

Spadl pod vlak, který ho přejel. ← Není přívlastková, nevyjadřuje vlastnost vlaku!

Souvětí s nepravou VV můžeme vždy přeformulovat na souvětí souřadné: *Ulehl a už nevstal.*